

בשעת הדחק אפשר לשני אנשים להרים את מייצרי-העשן החדש הזה ולהובילו מרחק של כמה מאות ירדים. בייצור העשן כמעט ואינו נופל מה- M_1 , והודות לו ולסגולותיו החדשות יגדל השימוש בנגרשור בפלוגות מייצרי-עשן מיכניים פי כמה. עד לפני זמן לא רב השתמשו בפלוגות מייצרי-העשן בעיקר להגנת מפעלים גדולים, נמלים ושדות-תעופה. צווארי-בקבוקי כנון נשרים או בתי-נתיבות, כל אלה מקומות שבהם אפשר להשתמש בציוד מטיפוס קטני פחות או יותר, ואילו בעתיד יננו בוראי גם על נקודות חיוניות אשר בשבוען הן נעות יותר, כנון; חניות טנקים, נקודות-אספקה ומפקדות חשובות.

ג. 1.

פחד בקרב*

בספרו „הפחד בקרב“** מחאר ד"ר דולרד בלשון תמציתית ובשרשומים גרפיים את תוצאות מחקרו בין 300 חברי הבריגדה ע"ש אברהם לינקולן***. כאן ניתנות התוצאות בקיצור, כפי שניתנו ע"י דולרד בעמודים הראשונים של ספרו.

1. „הפחד מביא חיעלת לחייל אם הוא מניע אותו ללמוד טוב יותר בזמן האמונים, ולפעולה מחושבת יותר בקרב.

2. „סימני הפחד המצויים ביותר היו: דפיקות לב ודופק מהיר, מתיחות השרירים, הרגשת דכאון, יובש בפה ובגרון, צמרמורת, הזעה. שלשול שלא מרצון קרה לעתים רחוקות.

3. „7 מתוך 10 אנשים מסרו כי הרגישו פחד בצאתם לקרב בפעם הראשונה.

4. „הפחד גדול ביותר ברגעים האחרונים שלפני הקרב.

5. „64 איש מתוך 100 היו מאוחדים בדעה שכל כמה שהרבו לצאת לקרב, כן רפתה הרגשת הפחד.

6. „החשש „שמא אהיה פחדן“ נחמט במהירות אחרי הקרב הראשון.

7. „הפגיעות שמפניהם פחדו ביותר היו: פעמי בטרן, עין, מות ואבריה-מיין.

8. „כלי הנשק של האויב שעוררו פחד ביחוד היו: פצצות מהאוויר, פצצות מרגמה, פגזי ארטילריה, כידון וסכין, וכן כדורי „דום-דום“.

9. „הפתח מהפצצות היה מרוכז ביבבה הפצצה הנפולת ובהדף ההתפוצצות.

10. „רעב, צמא, עיפות, אי-ידיעת התכנית ותוסר-פעולה מגדילים את סכנת הפחד.

11. „8 מתוך 10 אומרים, שמוטב להודות בפחד ולדבר עליו בגלוי לפני הקרב.

* לפי הסקירה „רוח-האדם בקרב“ (The Mind in Combat) ע"י „ג. ו.", שנתפרסמה ב„עתון-חיל-הרגלים“ האמריקאי, בפברואר 1944.

** „Fear in Battle“, by Dr. J. Dollard, New Haven, U.S.A. 1943.

*** הבריגדה האמריקאית שכין „הבריגדות הבין-לאומיות“ בצבא הרפובליקה בשנות מלחמת האזרחים בספרד. — המפר.

12. 75 מתוך 100 מאמינים שניתן להשתלש על כל סימני הפחד — בזמן הקרב.
13. אנשים מנוסים, הכורעים לפתע, יש לנהוג בהם במתינות. בעריקים יש לירות,
זאת ה"ירוקים" יש להכריח שישארו ויעמדו בנסיון.
14. הגורמים החשובים ביותר להשתלש על הפחד הם: מסירות לרעיון, מנהיגות,
אימון, וציוד-מלחמה.

15. רק איש אחד מתוך 4 חשב כי הפמליום, או האמונה במזל, יש להם חשיבות
משמית לבני היכולת לשאת את הפחד.
16. חיילים ותיקים יודעים מנסיונם, שכל העסק — פחד פחות. "אם הפחד גדול,
התרכז במלאכה אשר עליך לעשותה".

17. המחשבה כי האויב נרעש ונפחד כמך, עוזרת להתגבר על הפחד.
18. שמונה מתוך עשרה אנשים מאמינים כי הרגשת השנאה חשובה בשביל עיצוב
חייל מוצלח — לא השנאה האישית ליריב, אלא לענין שהוא דוגל בו.
19. הפחד עלול לעורר את החייל להילחם ביתר עוז וכשרון, אם הסכנה האישית
גראית לו גם כסכנה ליחידתו כולה או לעניינו.

20. המשמעת הטובה ביותר היא זו המבוססת על ההשקפות מרצון לפקודות הניתנות
ע"י אנשים היודעים את אשר לפניהם ושהוכשרו יפה לתפקידם.

בשאר חלקי הספר מוצגות כל אחת מחוצאות-החקירה אלו, וכן מספר מסקנות נוספות,
ביתר פירוט. דעות ורשמים ניתנים במנין אחוים, ומובאות מסקנות של סיכום בקצרה. הספר
נחלק לתשעה חלקים עיקריים: "כמה עובדות על פחד", "תמונות בפחד", "דרכים ואמצעים
בהשתלש על הפחד", "פחד ואיתנותו הנפשית של הצבא", ו"עובדות נוספות לד"ח".

בספר מודגשת — ובצדק — העובדה, שהפחד הוא דבר טבעי. רק חשעה אחוים מתוך
שלוש מאות החיילים הותיקים עמדו על כך, שמעולם לא פחדו, ואף אחוז זה נראה גבוה.
בשלושים וששה אחוים אמרו שהם פחדו תמיד, ובתמישים ותשעה אחוים — שפחדו רק
לעיתים. ששים ואחד אחוז הודו שתקפתם פניקה רגעית לפחות, פעם אחת או פעמים מספר.
מתוך כל הידיעות האלה מוציא ד"ר דולרד את המסקנה ש"אל יבוש אדם אם תקפו הפחד.
ואל יחשוב ש, הוא היחיד הפחד".

מובאות בזה כמה סיבות להרגשת פחד בשלוש דרגות פעולה, כפי שצוינו ע"י
האנשים.

סיבות לפחד לפני הקרב.
אינך יודע מה צפוי לך', כשאתה שוכב ומסתין שיחלול משהו עלול אתה להיות
מודאג'. בגלל התמונה המבהילה של המלחמה, שהוחדרה לתוכי ע"י שנים של חינוך, הייתי
גפחד הרבה יותר לפני צאתי לקרב'.

סיבות לפחד בזמן הקרב.
חלוי הדבר בכך מה היתה מידת פעולתך אתה. תוסר פעילות — פירושו יותר פחד'. הפחד
העז ביותר הוא בזמן הקרב החזק, אם החייל אינו עמוק, וכן הדבר בזמן הפעצה או הרעשה'.
הייתי פעוע ושכבתי בין קוי שני הצדדים היריבים במשך שעות מספר. הפחד בפני התקפת
גנר, בעוד אני חסר-אונים היה גדול מאוד'. במיוחד — בזמן נסיגה'.

סיבות לפחד אחר הקרב.

המחשבות על ההסתכנות הכרוכה בדבר עוררו פחד משהתמסרת להרהורים. ההתפרקות שלאחר מתיחות היתה גורמת לי לרוב רפיון-רוח. למרות שבהכרה חדלתי לפחד, היו לי עוד סימני-לילה זמן רב לאחר זה.

נקודה חשובה נוספת המכללמת מתוך הדו"ח, הוא הצורך בשיחה גלויה על הפחד. רוב האנשים, אחרי נסיונם במלחמה, חשבו ששיחה כזו „מקמינה את הפחד, בעזרתה אדם חדל להאשים את עצמו בפחדנות, ושיחה כזאת גורמת לאדם הנפחד שלא ירגיש את עצמו כליכך, כמקרה מיוחד במינו“. החייל מרגיש את עצמו מלוכד יותר בקבוצתו כשהוא יודע שגם אחרים פוחדים. רבים נעזרו כשנאמר להם שגם אחרים ידעו אימה מהי, ולאחרים דווקא כשהודו בפחדם בפני איש אחר. ד"ר דולדר מציין ששיחה גלויה על רגשי-פחד תהיה יעילה ביותר „אם תנוהל ע"י איש-קרב מנוסה אשר יוכל להבליט לא רק את העובדה שהוא עצמו ידע פחד, כי אם גם כי צד השתלט הוא על הפחד הזה, ואף-על-פי-כן התמיד בקרב“. היו חילוקי דעות גדולים בין 300 החיילים הותיקים בדבר הדרך הנכונה לטיפול בחייל „הירוק“ אשר נכנע לפחד בקרב הראשון שלו; אולם, ברובם הגדול מעדיפים הם טיפול קטן מתוך רצון לעזור על פני הטיפול המחמיר; ממש, כפי הנוהג שהם ממליצים לגבי החייל הותיק, בעל שם טוב, המאבד את עשתונותיו לפתע בקרב. אך שבעים אחוז אומרים שיש לירות בעריק הכרוני.

מענין לציון כאן שתי נקודות, בדבר טיפול בנפגעים-ברוחם, אשר פרופ. מינה מדגיש אותן במיוחד ב„פסיכיאטריה במלחמה“*. האחת, שבתי-החולים המטפלים במקרים כאלה יהיו עד כמה שאפשר קרובים לחיות, כך שלעתים קרובות ילקח החולה לביה"ח קדימה ולא אחורה. נקודה שנייה, עוסקת בעקרון בעל אופי רחב יותר: „עקרון כללי, אשר הפסיכיאטר העבאי צריך תמיד לזכור, הוא, שגם אם אפשר להם להיות סבלניים ואפילו רחבי-לב בשעת הכנסת אנשים לצבא, ולפסול לשירותים הלוחמים אף את המקרים המפוקפקים, הרי עליהם לזכור, כי משעה שהתגייס האיש ואזמן כחייל, יש לעשות את כל המאמצים להחזיקו בצבא, אם חלה או נפצע. במלים אחרות, גם אם ישנם פירונים במספר מספיק, תמיד טוב יותר להחזיר לשירות חייל ותיק מאשר להביא במקומו פנים חדשות“.

ד"ר דולדר מדגיש במקירתו גם את הערך הרב של ידיעת המטרה בקרב, ולקראת סופו של „הפחד בקרב“ נותן הוא לחייל מה שהוא עצמו קורא „קיום להתנהגות החייל בשעת פחד“, אשר כדאים הם כי נצטטם בשלימות:

„הפחד הוא תגובה על הסכנה, תגובה גורמתית ומעילה אשר אין להמנע ממנה. זהו אות-סכנה הנוצר בנוף האדם בהכירו בסימני-סכנה בסביבתו. „אין לו לאדם להתבייש כשהוא נפחד בקרב, באם משתלט הוא על פחדו. לא הפחד הוא הקובע, אלא מה שהאדם עושה בשעת פחדו.“

* „Psychiatry in war“, by Dr. Emilio Mira, New-York, 1943 — ספרו של פסיכיאטר גורע, בעל שם בין-לאומי. החומר שבספר מבוסס בראש וראשונה על נסיון מלחמת-ספרד, אך יש בו גם השוואות וניתוחים מתוך חנסיון של מלחמת-העולם. — המער.

„הפחד שיש עליו נֶסֶן, יש בו הכוח להמריץ את האדם לפעולה מועילה. פחד שאין עליו שליטה הוא הרסני; בכוחו לעורר באדם פניקה חסרת-מעם, המוסיפה על הסכנה.

„התנהגות נכונה כלפי הפחד — מטרתה לרסן אותו. יש „להקציב“ מידה ידועה של פחד, כדי שלא יחלש ולא יגבר יתר על המידה. אם הפחד חלש מדי נוטה אדם להיות לא-שקול בהתנהגותו; וכשהוא גדול מדי נוטה הוא לאבד את השליטה על עצמו; ומשמבחינים אנשים אחרים בפחדו עלולים אף הם להיות נדבקים ממנו.

„גם אם הפחד גדול מאוד, יכול חייל ללמוד לרסנו ולהחזיקו ברמה שיהיה בה כדי להועיל. הפחד שלא יצא לך שם-רע כפחדן, הוא פחד מועיל. וכשמעמידים אותו כנגד הפחד בפני-קרב, יכול הוא להיות לעזר לשירון שיעמוד במבחני-הקרב הראשונים שלו.

„החייל המנוסה לומד להבחין בין הסכנות האמיתיות של קרב לבין אלו המדומות. כן יכול הוא לסגל לעצמו אמצעים אחרים שיש בהם כדי לסייע לו לנהוג שליטה בפחדו הוא. „כדי שתהיה האפשרות לחייל להשתמש באמצעים השונים להקטנת הפחד, הוא צריך להבחין בפחדו עוד לפני שהוא גדל עד שאין לעשות נגדו דבר. והנה, בירידת סימני הפחד, בירידה מהיכן יש לעצות לסכנה, ובירידת התנאים בהם הפחד מצטרף לגורמים חזקים אחרים, בכל אלה — צפונה היכולת לעמוד על המשמר בפני פחד מוגזם.

„להסיח את הדעת מהסכנה ולהתרכז בחפיקי שיש למלאו — אלה אמצעים חשובים להקטנת הפחד. השימוש באמצעים האלה נרכש תוך הנסיון וע"י לימוד-מנסיונם של אחרים. שיחות בשאלת הפחד עם חיילים אחרים הוא אחת הדרכים ללמוד מנסיונם של אלה.

„אולם האמצעים להקטנת הפחד לא תמיד יש בהם כדי להועיל ולפעמים גם אינם אפשריים כלל. ישנם זמנים, בעיקר לפני הקרב, כשהאיש עומד בהאבקות עם פחד הבא כתוצאה ממחשבותיו הוא — מחשבות על הסכנות העומדות לפניו. בקרב עצמו יקרה שיהיה הכרח לשאת בעולו של הפחד. אז נדרש משהו יעיל יותר מאשר האמצעים להמעימו.

„הגורם היסודי שיהא אדם שולט בפחדו — הוא כוח פנימי החזק מן הפחד. השנאה לאויב היא כוח כזה. מסירות לצבא ולמנהיגיו, גאווה על היחידה, נאמנות-לרעים, ומעל לכל — שאיפה חזקה להשגת מטרות המלחמה, הם הכוחות החזקים ביותר הפועלים נגד הפחד. אדם אשר שוכנים בקרבו הכוחות האלה יכול לפעול בתבונה והתלשיות גם כאשר הוא פוחד פחד רב. לאדם כזה יש אומץ רות. אומץ רות איננו העדר פחד; זהו הכושר למלא חפיקי למרות הפחד.

„חייל מאומן היטב, מונהג בתבונה וסצויד כיאות יכול להיות איש מלחמה מוב במשך זמן רב, מבלי לשים לב למטרות אשר למענן הוא לוחם. אולם במקדם או במאוחר הוא יתקל בתבוסה זמנית, ברעב, עיפות, מחלה ושמעות רעות. במשבר כזה הוא עלול להשבר ברוחו. ואולם יימיו לעמוד במבחן אותו האיש, אשר נוסף לציוד הטוב ולכושר המקצועי אשר לו, יש בו נאמנות לרעיונו.

„רצון נמרץ של החייל לנצח אפשר ולא יהיה בעל חשיבות כל עוד יש לצדו גם אמון, ציוד או יתרון מספרי מכריע. אולם כשהכוחות שקולים, יגצתו אותם החיילים אשר רצונם לנצח הוא החזק יותר.

„מטרת מחקרו של ד"ר דולרד היתה לספק ידיעות אשר תהיינה לעזר לצבאנו* ומטרה זאת הושגה ללא ספק. בסופו של „הפחד בקרב" הוא דן בשאלה, אם רוב הידיעות על אודות חזיונות הפחד, אשר רכש אצל שלוש מאות חברי הבריגדה על שם אברהם לינקולן, כותן יפה לגבי החיילים האמריקאים הלוחמים עכשיו. ההבדלים העיקריים שיש בהם לשנות משהו בתיאום-העובדות הכא וההם, הם — שהבריגדה על שם לינקולן היתה מורכבת מסתגדים בלבד, אשר היו חוזרים מלכתחילה הרגשה חזקה של מלחמה למען הרעיון, הם באו בעיקר מכרכים גדולים ונלחמו בחוד צבא נחות מבחינה טכנית, שסבל תבוסות רבות. ואילו הסיבות לזה שהידיעות האלה חוקפן יפה גם כאן — וסיבות אלה נראות כבעלות משקל עדיף — הן, שהפחד הוא רגש אנושי כללי ושדרכי המלחמה החדישה דומות בכל מקום; וכן, שחיילים אמריקאיים אלה, מותיקי מלחמת-ספרד, נתנו בדרך כלל עדות המתקבלת על הדעת על צורות הפחד שנחקלו בהן, ועל אמצעים שהיו להם לעזר, וכי לשבעים וארבעה אחוז מתוך הנחקרים היה להם חסיון של ששה חודשים לפחות בחזית, ושחמישים ושמונה אחוז מהם נפצעו פעם אחת לפחות.

מרופ' דה. ס. קומנר

כי מחובתם לדעת למה ומדוע**

כל אדם מכיר את האיריאל של הצבא הבריטי במאה התשע-עשרה, הלא הוא: חובתם לא לשאול למה, מדוע, חובתם לציית ולמות.

לורד טניסון לא היה מומחה צבאי, ויתכן כי הדרמה של פֶּלְקֶלְכָה*** היא אשר עוררה בו רוח-מליצה על דרך ההפלגה. אף על פי כן לא היתה זאת מליצה תלושה מהמציאות. כי במשך כל המאה התשע-עשרה שרר המושכל הראשון (לא רק בבריטניה, אלא גם מחוצה לה) כי החייל אין עניינו לחשוב, תפקידו לציית לפקודות. אף במלחמת ימינו הראה ה.טומי הבריטי, על חופי דונקירק, במעברות הרי יוון או בחולותיה של לוב, כי גם הוא יכול „לציית ולמות". אולם האיריאל אשר טניסון ייחס לנבואי הבריגדה-הקלה, פניה את מקומו לאיריאל הנאצל יותר של „צדיח-הברזל**** של קרומל" כי „דע החייל בעד מה הוא נלחם, ואת אשר ידע — יאהב".

* צבא ארה"ב. — המער.

** נחפרסם ב-„New York Times", 27. 2. 1944.

*** הסתערו מפורסמת של בריגדת-פרשים בריטית לתוך „עמק-המות" שבין עמדות הארטילריה הרוסית, במערכת בלקלבה, במלחמת-קרים 1854. בעקבותיה כתב אלפרד טניסון, „פואט-לאבראט" של בריטניה, את הבלדה הנודעת שלו, „החקפת הבריגדה הקלה" (Charge of the Light Brigade). הפותחת בשורות המשמשות כאמרת-מבוא למאמר זה. — המער.

**** „צדיח-הברזל" (Ironsides) — כינוי לחיל-הפרשים הנודע של „הצבא החדש" אשר יצר קרומל. — המער.